

Mikko Kalajoki

WSOY

Mikko Kalajoki

KOLME
TÄRKEINTÄ
ASIAA

ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Perheelleni

Tekijä on saanut apurahaa tämän teoksen kirjoittamiseen
WSOY:n kirjallisuussäätiöltä sekä Kirjailijoiden ja kääntäjien
kirjastoapurahautakunnalta.

© MIKKO KALAJOKI JA WSOY 2014

ISBN 978-951-0-40618-2

PAINETTU EU:SSA

SYKSY

ALAKERRASSA on barbietuonela ja yläkerrassa legotaivas ja äiti siinä välissä porraspiruna ja eteisen enkelinä juonteinen hymy kasvoillaan pölynimurin letku häntänään häärii. Punaiseksi lakatut varpaankynnet hänellä on ja puuvillaisen pehmyt nauru, jolla saa vaikka laastarin irti ihosta ilman itkua.

Keskellä keittiötä on pyöreä puinen pöytä kuin suuren koiravun kanto. Sen ääressä mahtuu piirtämään lentäviä poneja tai kuusikätsiä robotteja tai perkaamaan mansikoita tai syömään makaronilaatikkoo, mutta piirtäminen on parasta. Eikä jääkaapin ovesta lopu tila milloinkaan vaan siinä roikkuvat valkoista pintaa vasten kaikki kuvat magneetit kulmissaan kuin pystyyn nostettu tilkkutäkki.

Elokuun lopussa kaikki muuttuu. Ensin loppuvat murot, sitten makaronit ja vessapaperi, eikä kukaan ole ostamassa lisää. Saku lopettaa puhumisen, sen vähänkin. Heini kysyy Jukalta, mitä varsinaisesti tarkoittaa itsensä etsiminen. Jukka ei sano mitään, katsoo kauas ja hyväilee kaukosäädintä kuin vauvanukke. Kolmosen kumipainike on kaikkein kulunein, sitä Jukan kellastunut peukalo silittää illasta toiseen.

Heini kaivaa sinisestä Ikean kassista kesätavaroiden joukosta Sakun vanhan rantapallon, sen jossa on terävät saumat ja paksurajainen maailmankartta pintaan painettuna. Hän puhalttaa pallon täyteen niin nopeasti että silmissä hulmuu ja pitää istuutua vähäksi aikaa Sakun sängylle hengittämään. Made in Taiwan meressä päiväntasaajan alapuolella, siitä vasemmalle Brasilia, Bolivia, Chile ja hiukan alaspäin Argentiina. Heini katselee maan ääriivivoja, se on vaaleanvihreä, rosoisen päärynän muotoinen, kuminhajuinen. Reunassa kulkee kuin arpena ruskea juova vuoristoa.

Heini laskeutuu palloa kantaen barbiетуonelaan. Portaissa kaikuu jotenkin eri tavalla kuin ennen. Hän astuu varovasti rappu kerrallaan kuin pelkäisi rikkovansa jotain, kulkee halki lattian ja avaa ylimmän pöytälaatikon. Joskus syntymäpäivälahjaksi saadut vihreäpäiset askartelusakset ovat liian tylpät, mutta lyijytäytেকynän metallikärki tuntuu sopivalta sormenpäähän, melkein kuin neulalta tai naskalilta.

Hän piirtää pahanhajuisella tussilla rastin siihen kohtaan, jossa ajattelee Buenos Airesin suurin piirtein olevan. Sitten hän jatkaa värittämistä, kunnes koko päärynä on musta, tussista tahmea läiskä. Hän puristaa karttapallon polviensa väliin niin että pinta pullistuu ja survaisee kynänkärjen läpi Argentiinan.

Rakas Heini. Sinun voi olla vaikea ymmärtää valintaani, ainakin aluksi. Olet ehkä liian nuori tai kenties minä olen liian vanha. Mutta se, mitä tein, ei katso ikää. Niin kuin hyvin tiedät, olen aina halunnut opettaa sinulle rakkautta, välittämistä ja rohkeutta, sillä ilman niitä ei elämästä tule mitään. Nyt olen itse yrittänyt toimia rohkeasti, niin kuin sydän sanoo, ja ammentaa samalla välittämistä ja rakkautta muille. Muistatko, kun maanjäristykset tappoivat viime talvena kymmenen tuhatta japanilaista ja jättivät valtavasti ihmisiä kodittomiksi? Silloin en voinut tehdä mitään heidän hyväkseen ja samalla kun Japani kärsi hirmuisten tuhojen keskellä, tajusin että meillä roti-Suomessa on kaikkea mitä toivoa saattaa. Turvallisuutta, työtä, ruokaa, katto pään päällä, toimivat salaojat ja ehkä hiukan rahaakin pankissa. Minulla oli nuo kaikki, noilla katastrofialueen ihmisillä ei ollut mitään.

Karttapallo tyhjenee hitaasti, latistuu pyöreästä epämuotoiseksi lyttänäksi. Heini painaa palloa paljaalla jalallaan lattiaa vasten, odottaa että kumi anoisi armaa, sanoisi jotain, mutta tuntee vain ilman pihisevän varpaidensa välistä. Hän katsoo

jalkaansa, varpaankynsiään. Miltä ne näyttäisivät punaisiksi lakattuna, Heini miettii, irrottaa sitten tussin muovihatun ja värjää kynnet yksi kerrallaan mustiksi.

Kirje jatkuu vielä monta sivua. Äidin käsiala on pientä ja suttuista, ja lukeminen käy hitaasti, koska Heini ei ole ikinä oppinut kunnolla erottamaan äidin pikku r- ja k-kirjaimia toisistaan.

Halusin niin kovasti tehdä jotain japanilaisten hyväksi. Jotain todellista, en pelkkää omantunnon puhtaaksi pyyhkivää pankki-siirtoa tai jäsenmaksua, kuten tähän asti. Seuraavat kuukaudet mietin, mihin minun pitäisi ryhtyä, jotta voisin tuntea itseni tarpeelliseksi. En tarkoita, ettenkö olisi tuntenut itseäni tarpeelliseksi sinun ja Sakun kanssa, mutta se on niin eri asia. Halusin toimia omana itsenäni, enkä vain äitinä. Tai ehkä minä myös tavallaan halusin lähteä etsimään itseäni, naisena ja ihmisenä.

Kun sain selville, että Buenos Airesin lähistöllä tarvitaan vapaaehtoistyöntekijöitä esikaupunkeihin ja maaseudulle, päätin tarttua hetkeen. Nyt kun määräaikaaisuuteni kirjastossa on loppumassa ja kun Sakukin on jo niin iso, että pärjää aika hyvin itse, oli minun tilaisuuteni. Ja minä tiedän, että Jukka pitää teistä molemmista huolta parhaansa mukaan, se on alusta asti tyrännyt teistä.

Nähdään viimeistään jouluna. Sano kakkaat terveiset Sakulle.

Saku makaa vuoteessaan ja pidättää hengitystään. Jotta pääsisi mahdollisimman hyvään tulokseen, pitää rentouttaa joka ainut lihas niskasta varpasiin ja rauhoittaa jopa ajatukset, ettei kuluttaisi pisaraakaan energiaa hukkaan. Torvinen on kertonut, että maailman parhaat vapaasukeltajat pystyvät olemaan veden alla yli kahdeksan minuuttia ilman happilaitteita. Siinä ajassa ne pääsevät kymmenien, taitavimmat jopa satojen metrien

syvyyteen, sysitummaan meren syliin. Siinä on kyse täydellisestä mielen ja kehon hallinnasta, ihmisluonnon lujudesta suolaveden suunnattomassa paineessa, Saku kuulee Torvisen lausuvan juhlallisesti, vino virne suupielessään kuten aina.

Saku laskee mielessään hitaasti kahdeksaan. Se tuntuu pitkältä ajalta, ja ne ovat vasta sekunteja, eivät minuutteja. Hänen oma ennätyksensä on viisikymmentä sekuntia. Torvinen väitti pidättäneensä kerran minuutti kaksikymmentä ja nähneensä viimeisten, riuduttavan pitkiltä tuntuneiden hetkien aikana värejä ja kuvioita, jollaisia ei ollut edes japanilaisissa animaatioissa.

Aikaa on vaikea arvioida pimeässä peiton alla, jossa kuulee vain oman sydämensä tasaisen naksutuksen. Jos olisi fluorisovalla näytöllä varustettu paineenkestävä sukeltajankello, näkisi sekunnit ja minuutit vaikka Marjaanan haudassa.

Sekunti, minuutti, tunti, vuorokausi, viikko, kuukausi, vuosi.

Saku puristaa huulensa tiukemmin yhteen ja ajattelee aikaa pätkinä. Hän kuvittelee ne henkilöiksi, aikaperheen seitsemäksi veljekseksi pienimmästä suurimpaan.

Aikooko äiti tällä kertaa olla pois viikon vai kuukauden, Heini oli kysynyt Jukalta vihaisesti edellisenä iltana. Jukka oli vain pudistanut päätään hajamielisesti ja katsonut jonnekin kauas, seinään television takana tai vielä kauemmas. Ei Jukkakaan tiennyt.

Viikko Sakun on helppo ymmärtää. Äiti on ollut joskus ennenkin viikon pois. Sitä ei edes melkein huomannut. Kun jaksoi olla reipas, sai palkinnoksi tuliaisia. Kaksi viikkoa ei ole oikeastaan paljon enempää, mutta kuukausi kuulostaa jo ihan erilaiselta. Viikko ei ole suurperheen kuopus, mutta se on silti ikuinen pikkuveli, joka saa aina muille pieniksi jääneet vaatteet ja jota opettajat kutsuvat jatkuvasti vahingossa jonkun toisen nimellä. Kuukausi on sen luotettava ja turvallinen isovelji. Tai

oikeastaan sisko, kuu kuulostaa enemmän tytöltä. Isosisko, joka pitää huolta siitä, että pikkuveli muistaa ottaa jumppakamat mukaan kouluun keskiviikkona ja perjantaina, valvoo ettei veli katso liian pelottavia ohjelmia telkkarista, isosisko, jonka kainaloon voi pujahtaa jos näkee pahaa unta eikä äiti ole kotona.

Sydän tuksuttaa yhä lujempaa. Varmasti kaksi lyöntiä sekunnissa. Tu-tum tu-tum tu-tum tu-tum. Saku päättää toivoa sukeltajankelloa joululahjaksi. Jouluihin on enää kolme kuukautta, se on sama kuin kaksitoista viikkoa. Ei kahtatoista kuukautta, ei lähelläkään vuotta.

Saku repäisee peiton päältään ja nousee läähättäen pintaan. Hän katsoo herätyskellon ohutta viisaria. Se on taas pystyasennossa, tanssivan Ressun kuonon kohdalla, josta se on lähtenyt. Tasan minuutti. Kaikki näyttää ihan samanlaiselta kuin ennenkin, harmaalta ja tummansiniseltä. Ehkä Torvisen näkemiin väreihin tarvitaan vieläkin pidempi sukellus.

Heini on vihainen.

Jukka on surullinen.

Saku itse ei oikein tiedä, mitä ajatella. Yleensä hän ajattelee sellaisia asioita, jotka on helppo ymmärtää, kuten jalkapalloa tai sukeltamista. Heini ajattelee asioita liikaa, liian vaikeasti. Ehkä se johtuu siitä, että Heini on isosisko. Kenties tytöt vain ovat sellaisia.

Saku katsoo herätyskelloa, joka on melkein yksitoista. Tunti-viisari näyttää menevän läpi Ressun heiluvasta lerppukorvasta. Hienoimmissa sukelluskelloissa ei ole lainkaan viisareita, vaan iso hohtava näyttö, niin kuin pyörän nopeusmittarissa. Ne ovat hirveän kalliita. Varsinkin sellaiset, joissa on myös kompassi ja jotka kestävät valtamerien paineen.

Ostaisikohan Jukka hänelle sukeltajankellon, jos keksisi, miten hänet saa taas iloiseksi, Saku miettii ennen kuin nukah-taa.

ARGENTIINASSA niillä on aina kesä ja maastoautonkokoiset sonnit laiduntaa loputtomilla ruohoaavikoilla, Piiu väittää luke-neensa. Mangoa ja melonia kasvaa puissa minkä syödä jaksaa.

Vitut, sanoo Heini. Sana maistuu kirpeältä, antaa kielelle vihaisen terän, jolla voisi rikkoa rantapalloja tuosta vaan, käsin koskematta. Syyskuun aurinko kipuaa laiskasti kattojen ylle, koulun pihalla on menossa kesämuodin vaihtoviikot. Joku kolmasluokkalainen tarkenee vielä T-paidalla, hyppää vistiä paljaat käsivarret ilmaa vispaten.

Vitut siellä kasvaa puissa ja sonninmolot niitä kytää, Heini sanoo. Piiun silmät laajenevat. Heini nauttii uudesta tunteesta, vaihtaa painoa jalalta toiselle ja tuhahtaa. Ihan vitun sama. Jos se horopse yrittää tulla takaisin, mä vedän oven takalukkoon ja näytän ikkunasta keskisormea.

Kun Saku tulee koulusta, hän näkee joka päivä äidin kuvan kirjahyllyssä. Äidin kasvot hymyilevät Sakulle koristeellisissa kehyksissä. Pienet uurteet tekevät mutkan suun vieressä, tukka valuu korvan päälle.

Saku hakee jääkaapista mehutiivistettä, kaataa sitä tyhjiin vissypulloon ja kraanasta vettä päälle. Kello on jo melkein puoli, hän haluaa ehtiä ennen kuin joku sotkee kentän valkoiset viivat.

Heini yrittää siivota. Hän löytää tyhjiä pulloja joka paikasta, kylpyhuoneen alakaapista, vaatehuoneesta, autokatoksen metallipylvään takaa. Töistä tullessa Jukan katse on poissaoleva, hengitys huokuu pastillia.

Illalla Heini kuulee huoneeseensa miten Jukka istuu television ääressä, ottaa ryypyn, huokaa, ottaa taas, kunnes lopulta nukahtaa.

Heini ei nukahda.

Ajatukset kiertävät päätä, ajavat toisiaan takaa.

Aamuisin Heinin herätessä Jukka on useimmiten jo ehtinyt lähteä töihin. Heini kävelee keittiöön, kaataa muroja kulhoon, päälle maitoa. Tiskipöydällä on Jukan jättämä kymppi, keskeltä taitettu. Äidin tekemää karviaishilloa on vielä yksi purkillinen jäljellä. Heini on piilottanut sen jääkaapin vihanneslokeron taaimmaiseen kulmaan.

Takapihalla Saku kuljettaa palloa edestakaisin, pomputtaa sortseissa ja polvisukissa vaikka kuura jo peittää nurmikon. Hengitys höyryten Saku kuljettaa, kunnes on aika lähteä kouluun. Heini kävelee yhtä matkaa portille asti, sanoo sitten moi. Saku ei vastaa, pompauttaa pallon tossunkärjellä ilmaan, ottaa kopin ja kävelee pallo kainalossa alempiluokkalaisten joukkoon.

Opettaja antaa ainekirjoituksen aiheeksi kolme tärkeintä asiaa. Jokainen voi itse miettiä, mitkä ovat kaikkein tärkeimmät asiat omassa elämässä, opettaja sanoo. Opettaja on ehkä äidin ikäinen, vakava ja lyhyttukkainen. Heini miettii, miten äidille mahtaisi sopia lyhyt tukka. Sitten hän hätkähtää. Mistä sen voi tietää, vaikka äiti olisi leikannut tukkansa lyhyeksi, kokonaan kaljuksi ehkä. Tai ottanut kippuraiset rastaletit.

Onko se jotain konkreettista, käsinkosketeltavaa, opettaja sanoo, vai sellaista jota ei voi nähdä, kuten vaikkapa ystävyys.

Heini avaa ainevihkonsa tyhjältä aukeamalta. Hän kirjoittaa sivun ylälaitaan ”Kolme tärkeintä asiaa”. Sen alle ”äiti, Saku, Jukka”. Sitten hän katsoo kirjoittamaansa, ottaa vaaleansinisen ponikumin ja pyyhkii sanat pois yksi kerrallaan. Ensin äidin, sitten Jukan ja viimeisenä Sakun.

Ikkunan vieressä Piiu pureskelee lyijykynän päätä, katselee edessä istuvan pojan niskaa. Pojan nimi on Toni, hänen äitinsä on töissä ostoskeskuksen lemmikkikaupassa. Heini ja Piiu ovat joskus käyneet siellä katsomassa marsuja. Tonin äiti antoi pitää

kaikkein pienintä, valkoista rusettimarsua sylissä. Hänellä oli samanlainen tumma, hiukan kihara tukka kuin Tonilla ja laka-tut varpaankynnet kuten äidillä.

Heini kirjoittaa ohuiden sinisten viivojen väliin Äiti, Äiti, Äiti. Ä-kirjaimen pisteet hän tekee sydämiksi. Sitten hän ottaa penaalista tussin, piirtää sanojen ympärille paksut reunukset ja värittää ne kokonaan mustiksi. Reunasta hän piirtää lähtemään jyrkkäreunaisia salamoita. Tussi menee läpi paperista niin että seuraavalle sivullekin jää tummat jäljet. Heini sulkee vihon, laittaa tussin taskuunsa ja viittaa.

– Opettaja, voinko mä mennä käymään vessassa? Mulla on vähän huono olo.

Käytävässä Heini ottaa takkinsa naulakosta, kävelee ulos, koulun pihan poikki portille ja pyörätien yli metsään. Jalat kävelevät ilman että Heinin tarvitsee miettiä askeliaan, aluksi leveää, sitten vähitellen yhä kapeammaksi käyvää, neulasten pehmustamaa polkua mäen päälle.

Kiemuraisen männyn kohdalla Heini pysähtyy hetkeksi. Hän silittää sen runkoa, se on erilainen kuin muut männyt. Se on ainoa muhkurainen ja vino puu, kasvaakin puoliksi kiven päällä. Kunhan selviytyy ensimmäisistä oksista, on siihen kiipeäminen helppoa. Ylhäällä oksia on tiheämmin ja ne ovat juuri sopivan paksuisia.

Heini on antanut itselleen luvan katsoa alas vasta perillä, kaksihaaraiseksi istuimeksi leviävällä oksallaan. Sieltä hän näkee koko seudun, koulun, joka on männiäisten linna, loh-kareisina vuorenhuippuina kohoavat kerrostalot, joiden juu-rella pönthiitiset riehakoivat kuutamoöisin ja rautatien takaa alkavan, loputtomiin jatkuvan sysimetsän. Heinin ympärillä lentelevät verenhimoisesti kihertävät ajattarat, ne kihatavat ohi niin läheltä, että hän voi tuntea ihollaan siipien terävät lyönnit, mutta ne eivät näe häntä, sillä hän on ryövärintytär, turvassa salaisessa piilossaan.

Bussin harmaassa tolpassa on punainen muovinappula, jossa lukee pots. Kun siitä painaa, kuskin niskan yläpuolelle syttyvät valokirjaimet, joissa lukee myös pots. Saku potsauttaa bussin urheilukentän kohdalla ja jää kyydistä.

Kentällä Saku pudottaa repun puupenkin viereen ja juoksee kentälle. Valkoiset viivat ovat ehjät, jalat tuntuvat kevyiltä. Hän kuvittelee olevansa yksi rivissä hölkkäävistä punasukkaisista. Pallo seuraa jaloissa, hänen ei tarvitse katsoa kenkiään. Saku pujottelee pitkin kalkkiviivaa, kääntyy kulmassa, tekee harhautuksen, siirtää pallon oikealla sisäsyryllä vasemman jalan takaa suoraan eteensä, tarpeeksi lujaa että pääsee laukomaan suoraan vauhdista. Pallo sujahtaa tolppaa hipoen alakulmaan. Urheilukentällä maalin tekeminen tuntuu oikeammalta kuin pikkukentän koliseviin kanakoppeihin potkiminen. Vihreä nailonverkko heiluu tuulella ja ottaa pallot vastaan pehmeästi kahahtaen. Maalin edustalla voi nähdä molarin jalanpaikat, haistaa kärkimiehen hien ja tuntea ottelun jännityksen.

Saku kuljettaa mutkitellen keskiympyrään asti, nostaa pallon vasemmalla pomputukseen, naputtaa vuorotahtia neljäkymmentä, sitten reisillä kymmenen ja päällä viisi. Pudotus jalalle, korkea potku suoraan pompusta ja rintakuoletuksella alas.

Kun Saku juoksee kentän laidalle hakemaan mehupulloa repusta, hän näkee miehen. Miehellä on vihreä verkkapusero, siinä samat kirjaimet kuin punasukkaisilla. Saku juo sekamehua nopein kulauksin, purskuttaa suussaan kuten on nähnyt pelaajien tekevän televisiossa. Mies tervehtii Sakua.

– Sinulla näyttää pysyvän pallo hallussa, mies sanoo.

Saku huomaa vasta nyt, että on kuljettanut pallon kentän laidalle mukanaan ja huomaamattaan riplannut koko ajan, juodessaankin. Hän pysäyttää pallon, asettaa oikean jalkansa sen päälle, mutta se ei suostu pysähtymään, vaan nousee ilmaan, pomppaa reidelle, siitä toiselle ja taas alas. Saku katsoo miestä säikähtäneenä. Mies hymyilee isojen viiksiensä alta.

– Ei hullumpaa. Mitenkäs vanha sinä olet?

Saku ei vastaa, sulkee vain mehupullon korkin ja lähtee juoksemaan. Pallo seuraa jaloissa. Saku tekee nopean käännöksen, yrittää päästä irti pallosta, mutta se tulee mukana kuin liimattuna. Hän sulkee silmänsä, kuvittelee taas olevansa yksin, mutta tuntee miehen läsnäolon, kuulee hengityksen kentän laidalta asti, haistaa menthol-tupakan ja partaveden. Pallo jalassa kuin merirosvokirjan vangilla Saku juoksee, väistää pimeässä esteitä, joita heinänkorsien välistä nousee. Aivan rankkarialueen rajan kohdalla on pieni kuoppa, syvännä oikeastaan, Saku tietää silmät kiinnikin sijaintinsa kentällä, kiihdyttää parilla nopealla askeleella täyteen vauhtiin ja laukaisee. Hän kuulee pallon tömähtävän ylähirteen, avaa silmänsä ja näkee miten se pomppaa maankamaran kautta maaliin.

– Melkoinen kuti, Saku.

Mies on kävellyt maalille ja nostanut pallon maasta. Siinä lukee Sakun nimi äidin hienosti tussilla tekstaamana.

– Missä joukkueessa sinä pelaat? G-junnuissa? Vai äffässä? Saku puree huultaan.

– Et paljon puhu, mutta osaat pelata. Jos haluat, voisit tulla meidän joukkueen harkkoihin. Tiistaina puoli seitsemältä täällä. Laita säärisuojat.

Oikean nappiksen nauha on auennut, Saku kumartuu solmimaan sitä. Keltainen, haalistunut nauha on kahdesta kohdasta melkein poikki, kengänkärki muuttunut mustasta harmaaksi.

– Kai sulla on suojat?

Saku kohauttaa olkapäitään korviin asti, ottaa reppunsa ja juoksee palloa kuljettaen kotiin saakka.

Kotona odottaa postin tuoma paketti äidiltä. Muhkuraisen pahvin sisällä on kaksi rapisevaa lahjakääröä.

Saku avaa omansa nopeasti, repii teipit irti ja vetää esiin sinivalkoraidallisen pelipaidan. Se on kevyttä ja kiiltävää kan-

gasta, selässä numero kymppi. Saku pukee paidan heti päälleen ja juoksee ulos.

Heini ei edes avaa omaansa. Jokin vaate siellä varmaan on, sillä paketti on pehmeä. Mukana on myös kortti, jossa lihava musta härkä seisoo laitumella, takana häämöttää teräväharjainen vuori. Postimerkissä mies ja nainen tanssivat, naisen selkä on taipunut kaarelle kuin jousipyssy.

Terveiset täältä kaukaa. Meitä on täällä yli kaksikymmentä yhdeksästä eri maasta. Olemme olleet kriisialueella korjaamassa metsäpalon tuhoja. Työ on rankkaa, mutta ainakin saa olla ulkona eikä liikunnasta ole puutetta! Olen aivan ruskettunut ja leikannut tukkani. Ette varmaan tuntisi minua jos näkisitte. Ensi viikolla mennään kannikolle pelastamaan merikilpikonnän poikasia.

TYÖPAIKAN ikkunasta näkee melkein koko kaupungin läntisen laidan aina ratapihoille ja niiden takaa alkaviin puutalokortteleihin asti. Oikeastaan niitä ei uusien talojen takaa enää näe, kuten vielä muutama vuosi sitten. Näköalan tielle on kohonnut beigen eri sävyjä toistavia kulmikkaita laatikoita, mutta Jukka muistaa vieläkin hyvin, mitä niiden takana on. Lisää taloja, vanhoja ja tyylikkäitä, eri värisiä, muotoisia ja kokoisia. Taloja, jotka on tehty käsin eikä tehtaan hihnalla. Sellaisia, joiden vesikourujen päätkin on muotoiltu miellyttämään silmää ja joiden ulko-ovien pieniruutuisissa ikkunoissa lasimaalaukset kertovat tarinoita menneiltä ajoilta. Sellaisia, joiden asukkaat hymyilevät viisaan näköisinä sanomalehden syntymäpäivähaastattelussa ja katsovat kameraa vielä vuosikymmenienkin jälkeen yhtä ryhdikkäinä kuin talonsa. Näiden näkymättömiin jätettyjen talojen välissä kasvaa tuuheita puita hyvin hoidetuissa siisteissä riveissä. Pieniä puistoja ja vanha huoltoasema, jossa ei myydä elintarvikkeita ja virvoitusjuomia kellon ympäri mutta jonka omistaja osaa korjata omin käsin minkä tahansa mekaanisen laitteen. Jukka katselee kaikkea tätä, kuvittelee katselevansa uusien talojen lävitse.

Joka päivä hän istuu työpöytänsä takana saman ikkunan ääressä ja laskee, kuinka monta vuotta on ollut samassa työssä. Kuinka paljon se tekee muutettuna kuukausiksi, viikoiksi, työpäiviksi. Kuinka monta tuntia hän on istunut samalla paikalla, kuinka monta mukillista mustaa, kitkerää kahvia hän on hakenut sosiaalitalasta, kuinka monta kertaa hänen tietokoneensa on vaihdettu uudempaan. Laskutoimitus sekoaa, kun hän tajuaa olevansa työpaikalla ainoa, joka on aloittanut jo ennen tietokoneita, kaukaisella kirjoituskoneiden, värinauhojen ja arkistomappien aikakaudella.

Jukka katsoo työtovereitaan, jotka nauravat jollekin mitä hän ei kuule tai ymmärrä. Toimistossa tapahtuu joka hetki niin paljon näkymätöntä. Joku on lähettänyt muille sähköpostilla hauskan videotiedoston, jota toiset kommentoivat. Jukka ei saa sitä auki, ohjelma kaatuu ja ruutuun ilmestyy varoituslaatikko.

Nykyään kukaan ei enää kerro vitsejä vieruskaverilleen, niitä lähetellään sähköpostilla tai linkitetään sosiaaliseen mediaan tuhansien silmäparien nähtäväksi. Vitsejä ei oikeastaan enää edes sanota vitseiksi, ne ovat meemejä, kömpelöitä pilakuvia ja uusia versioita vanhoista filmeistä tai tunnetuista mainoksista, joita sitten peukutetaan tykkäämisen merkiksi ja kommentoidaan englanninkielisillä lyhenteillä.

Jukka käynnistää koneensa uudelleen. Hän näkee, miten ruutupaitainen tyttö hymyilee tiedoston lähettäneelle pojalle punaisin poskin, poika puhuu liikaa ja elehtii jänteillä käsillään, jotka työntyvät vaaleina ja vikkelinä T-paidan hihoista. Tyttö heilauttaa päätään taaksepäin niin että hänen hiuksensa hulmahtavat. Toiset tytöt ja pojat ympärillä iskevät silmää ja nauravat oikeissa kohdissa, he ovat katsoneet amerikkalaisia tv-sarjoja, oikeastaan he elävät sellaisessa, he tietävät milloin yleisön kuuluu päästää iloinen hörähdys. He tönivät toisiaan leikkisästi ja laulavat radiosta tulevien kappaleiden kerto-säkeitä, joita Jukka ei tunne. He sykkivät samalla taajuudella. Jukka tuntee signaalit, mutta ne eivät tavoita häntä.

Erilaisuus tuntuu samalta kuin ensi kertaa sen tajutessaan. Hän on yksitoista, ehkä kaksitoista, makaa omassa sängyssään saamatta unta. Hän on laskenut lampaita tuhanteen asti, käynyt alakerrassa juomassa punaista maitoa, lukenut uusimman Busterin kannesta kanteen, kääntänyt esiin tyynyn viileän puolen, mutta uni ei vain tule. Hän tietää että jotain on pielessä, mutta ei osaa sanoa mikä. Hän ei pukeudu ruutupaitoihin niin kuin BCR:n purkkapoppareita ihailevat luokkatoverit, mutta se ei tee hänestä erilaista. Hän kulkee kouluun vanhalla miestenpyö-

rällä, vaikka monella muulla on uusi kippurasarvinen 5-vaihteinen, mutta sekin on merkityksetöntä. Ainoa, mikä hänen mieleensä tulee, on isä. Hän on heidän luokaltaan ainoa, jonka isä on ollut sodassa. Hänen isänsä on vanha äijä, jo melkein viisikymmentä, ikäloppu. Isä on ollut sodassa, veistänyt valokuva-kehyskiä Syvärin koivusta, saanut sirpaleen jalkaansa, ampunut ryssiä, varmasti tappanutkin. Isä on erilainen kuin kenenkään muun isä, ja se tekee myös Jukasta ratkaisevasti erilaisen.

Hän on rintamamiehen poika, asuu rintamamiestalon yläkerrassa, sänky on keltainen päästäjatkettava, peitossa isoja pallokuvioita, seinällä edellisen kesän Montrealin kisojen julisteessa kultamitalistit Virén, Karppinen ja Ukkola, hän on kaksitoista. Hän ei saa unta, erilaisuus kiertää hänen mielensä sisäpintaa kuin Scaletrix-auto rataansa. Hän tietää ettei hänestä koskaan tule niin hyvää jalkapalloilijaa, että hänet tunnettaisiin siitä.

Työtoverit kiistelevät lounaspaikasta, kuten jokaisena päivänä tähän aikaan, tytöt haluaisivat salaatile ja pojat kebabille, Jukka tietää etteivät he ole tosissaan, se on vain osa suurta leikkiä, peliä jonka säännöt hän muistaa, vaikkei enää osaakaan pelata. Lopulta he menevät kuitenkin kaikki yhdessä kiinalaiseen, nauravat tyhjänpäiväisille asioille ja ilmeilevät hissien peilille, nuoret, kaksikymmentä- tai kolmekymmentävuotiaat.

Puoli kahdeltatoista Jukka lähtee yksin lounaalle. Hän kävelee muutaman korttelin päähän, kaupungin laidalla olevaan pieneen kuppilaan, jossa käy haalaripukuisia miehiä työkalut voissaan roikkuen ja taksikuskeja joiden vaaleansinisen paidan selkään hiki on laikuttanut päiviä. Jukka ottaa ruskealle vaneritarjottimelle haarukan, veitsen ja kaksi voinappia. Hän tilaa pihvin, valkosipuliperunat ja ison oluen, kävelee numerokyltti tarjottimellaan savuisen salin halki ikkunapöytänsä. Radio soittaa taustalla musiikkia jonka Jukka etäisesti tuntee, kappaleissa lauletaan asioista jotka kuuluvat hänen lapsuuteensa, laulua

säestetään oikeilla soittimilla jotka on rakennettu puusta ja metallista, kuppilan akustiikka on huono mutta luonnollinen, sellainen jossa ihminen voi olla oma itsensä.

Olut maistuu tutulta, se vuoraa hänen kitalakensa pehmeällä peitteellä. Iso mies paksuissa turvakengissä istuu viereiseen pöytään, laskee keltaiset kuulosuojaimet pöydänreunalle ja ottaa kulauksen tuopistaan. Jokaisessa pöydässä istuu miehiä edessään kolpakko, kahvikuppi tai lasi piimää. Harva puhuu mitään, vielä harvempi nauraa, kukaan ei hipelöi älypuhelinta, elehdi käsillään tai viskele tukkaansa taaksepäin.

Jukka tuntee olonsa turvalliseksi. Hän syö annoksensa loppuun ja ottaa vielä pienen oluen. Radiossa laulaja katsoo maalaismaisemaa. Jukka sulkee silmänsä ja yrittää nähdä sen.

Iltapäivällä Jukkaa alkaa väsyttää. Hän yrittää keskittyä työhönsä, sillä tiivistelmä pitäisi saada valmiiksi seuraavan päivän palaveriin. Henkilöstöpalvelufirman tilaama tutkimus on täynnä kaavioita ja viitteitä. Sen aiheena ovat yliopistopiskelijoiden työmotivaation pohjoismaiset eroavaisuudet ja valmistumisen vaikutukset motivaatiohierarkian muutokseen. Tutkimuksen kansilehden kuvituksena on kerrostalon katolta toiselle ponnistava paidaton parkour-urho, jonka Jukka arvelee symboloivan akateemista vapautta. Hän yrittää muistella omaa opiskeluaikaansa. Mieleen tulee vain suoraan tonkasta juotu kotiviini ja farkuntaskussa rikki hiertyneet kondomit.

Tietokone on hidas ja ohjelmat kaatuvat koko ajan. Hän ei haluaisi häiritä tukihenkilöä, hän tuntee itsensä muutenkin tyhmäksi. Hän käynnistää koneensa uudelleen ja lähtee hakemaan lisää kahvia. Ruutupaitainen tyttö nojaa T-paitapojan pöytään, tyttö on muka lainaamassa pojan nitojaa. Jukka näkee, kuinka tyttö keimailee ja sipaisee kampaustaan vaikka se on ihan hyvin. T-paitakundi puhuu matalalla äänellä, kertoo ihailevansa tehokkuutta, dynamiikkaa, osaamista, kuinka ne rulettavat maailmaa, ovat aina rulettaneet. Poika puhuu Da

Vincistä ja Teslasta kuin he olisivat hänen koulukavereitaan. Kuinka he tekivät tieteestä taidetta, veivät luovuuden uusille metrilukemille, nukkuivat vain pari tuntia yössä.

– Kesken päivän ne saattoivat ottaa vartin powernapin, jolloin aivot meni totaalisesti off.

Poika ottaa kulauksen energiajuomasta ja hymyilee tytölle. Hän on koodannut edellisenä yönä puoli neljään. Elämä on liian lyhyt nukkumiseen, hän sanoo.

Jukkaa haukotuttaa. Hän laskee minuutteja työpäivän päättymiseen. Ruutupaitaisen tytön työpisteen ohi kulkiessaan hän huomaa pöydällä valkoisen nitojan. Peli on koko ajan käynnissä, ja Jukka haluaisi olla siinä mukana, mutta hän ei enää osaa.

Hän ei ymmärrä tietokoneohjelmia, hän ei tunne tv-kilpailujen voittajia eikä hän osaa nauraa rennosti tyhjänpäiväisyyksille. Joka päivä hän huomaa seisovansa paikalleen jäähmettyneenä kuin koulun kevätjuhlanäytelmän puun rooliin valittu keskellä ihmisiä jotka puhuvat twerkkauksesta ja Instagramista, BB:sta ja downshiftingistä, asioista joista Jukka ei osaa sanoa oikein mitään, tai jos yrittää, seuraa vaivautunut hiljaisuus. He juovat chai lattea ja syövät sushia, päivittävät statuksensa keran tunnissa ja käyvät iltaisin hot joogassa. Jukan aikaa mittaa pöytäkalenteri, hän tietää kuka oli Helena Takalo. Hän pystyy kertomaan koska tahansa bruttokansantuotteesta, D'Hondtin vaalitavasta tai kylmästä sodasta. Hän ymmärtää läpikotaisin diaprojektorin ja spriikeittimen toiminnan. Häntä katsotaan kuin muukalaista toisesta ulottuvuudesta.

Kahvi on pahaa, se on lojunut pannun pohjalla varmasti tunteja. Oikeastaan kovin moni toimistolla ei juo enää kahvia. Nuoremmat juovat vihreää teetä tai energiajuomaa. Toiset hakevat alakerran kahvilasta maitokahvia isossa muovikantissa pahvimukissa ja kulkevat kaikkialle siemaillen siitä kuin tiukkoihin T-paitoihin ja tennareihin pukeutuneet jättivauvat tuttipullostaan.

Jokainen perhe on katastrofialue.

Se ei kuitenkaan riitä **Tarulle**, joka lähtee varhaiskeski-ikään kriisissään Argentiinaan pelastamaan merikilpikonnien munia. Perheen pääksi jää vastoin tahtoaan isäpuoli **Jukka** viittäkymppiä lähestyvä yhtenäiskulttuurin reliikki, joka tuntee olevansa nuorempien seassa kuin tositelevisio-ohjelmaan pelleksi hankittu sivuhahmo.

Kuopus **Saku** ei oikein hallitse sanoja, ei paperilla eikä ääneen lausuttuna, mutta pallo hänellä pysyy hallussa. Heikkoina hetkinä hänen päähänsä ilmestyy Zlatan Ibrahimovićia muistuttava hahmo, joka ensiksi tukee, sitten opastaa ja lopulta käsklee.

Isosisko **Heini** elää jopottomana jopokaveriensa maailmassa ja saa hiljalleen kaikesta tarpeekseen. Kun äitiä ei kuulu takaisin, hän päättää laittaa perheen asiat kuntoon. Sillä kuka muukaan sen tekisi?

Kolme tärkeintä asiaa on humaani ja tragikoominen tarina perheen hajoamisesta, nykyajan vaatimuksista ja maailman parantamisesta. Se kertoo ihmisistä, jotka ovat aidoimmillaan horjahtaessaan.

www.wsoy.fi | 84.2 | ISBN 978-951-0-40618-2

